



Thomas Campion

– mer musiker än läkare

Thomas Campion var en av de mer välkända läkarna i England under renässansen. Han har dock inte gått till historien för sin medicinska gärning utan mera för sin rikhaltiga och högklassiga musikaliska produktion. Han skrev ett stort antal musikverk, främst för luta och sång, som spelas än i dag. Dessutom skrev han såväl prosa som poesi. Han gav också ut publikationer inom ämnesområdena kontrapunktik och prosodik. Men det är främst hans sånger och musik för luta som givit honom en upphöjd plats i musikhistorien.

Redan under sin livstid var Campion uppskattad och hyllad. Den samtida poeten Sir John Davis skrev en hyllningsdikt »To the most judicious and excellent lyrick-poet, doctor Campion« där det bl a står:

»So thou canst cure the Body and the minde,
(Rare Doctor), with thy twofold soundest Arte;
Hippocrates hath taught thee the one kinde,
Apollo and the Muse the other Part.«

Under det senaste seklet har omkring tio biografier och analytiska skrifter publicerats om Thomas Campions liv och verk, något som väl vittnar om den avsevärda betydelse han har i musikvärlden. Hans medicinska gärning var dock av det mera blygsamma slaget.

Thomas Campion föddes i London den 12 februari 1567. Fadern, som hade en välbetald befattning vid Lordkanslerns domstol, avled då sonen Thomas var nio år gammal. Modern gifte snart om sig. Styvpappan såg till att Thomas fick en ordentlig utbildning vid Peterhouse i Cambridge, känt för sin goda utbildning, särskilt inom den medicinska disciplinen, vilken bedrevs av den betydelsefulla läkaren och pedagogen Andrew Perne [1, 2].

Utbildningen fortsatte med studier i juridik vid det anrika lärosätet Gray's Inn. Möjligen var Campion influerad av faderns juridiska syssla. Det framgår helt klart att Campion föredrog att delta i olika skådespel och maskspel i stället för att studera, och det finns inte några dokument som styrker att Campion utövade någon juridisk profession [3].

Uppenbarligen var hans längtan till de sköna konsterna stor. Redan 1591 publicerades de första dikterna, om än anonymt. Det var inte förrän 1598 som han under eget namn publicerade diktsamlingen »Thomae Campiani poemata«. Dikterna var skrivna på latin och rönste stor uppskattning. Tre år senare dök den första diktsamlingen på engelska upp under namnet »A booke of ayres«. Detta skedde i samarbete med den gode vännen och musikern Philip Rosseter, som tonsatte några av Campions verser för luta. Men Campion tonsatte själv en stor del av texterna. Det kom slutligen att bli fyra volymer av »Bookes of Ayres« från Campions penna, vilka än i dag utgör en närmast outtömlig skatt för sångare och lutenister.

Thomas Campion skrev också artiklar i ämnet prosodik [4]. Det första och viktigaste arbetet utkom 1602 med titeln »Observations in the art of english poesie«. Denna artikel väckte en viktig debatt om det engelska språkets ställning och struktur bland tidens stora diktare, såsom Samuel Daniel och Ben Jonson [5].

Från år 1606 titulerade sig Campion »doctor of physicke«, vilket måste betyda att han ägnat sig åt studier i medicin. De första medicinska lärospånen torde han ha tillägnat sig redan under studierna i Peterhouse. Åren 1602–1605 vistades han utomlands. Det finns inga säkra uppgif-

»LES ATTRIBUTS DE LA MUSIQUE«
Oljemålning från 1770 av Anne Vallayer-Coster (1744–1818), fransk rokokokonstnärinna med stilleben som specialitet.

Foto: IBL Bildbyrå



THOMAS CAMPION
(1567–1620),
engelsk renässanspoet, kompositör och läkare.

ter om var han befann sig och i vilket syfte [1, 2]. Men det anses nu säkerställt att han disputerade i medicin vid det tämligen mediokra universitetet i Caen den 10 februari 1605 [1, 6].

Vid återkomsten till London praktiserade Campion som läkare från 1606 och ett par år framåt, licensierad av biskopen i London att praktisera galenisk farmaci. Denna period av Campions liv förblir skugglik, det finns faktiskt bara en enda patient dokumenterad [2]. Även om arbetet i efterdyningarna av en stor pestepidemi förmodligen var stimulerande och hans rykte som läkare var gott, så blev den medicinska verksamheten ändå inte särskilt framgångsrik utan var mera att betrakta som en säker inkomstkälla [1, 7, 8]. Tydligt saknade Campion äkta intresse för den medicinska yrkesutövningen. Han publicerade aldrig några tryckalster inom det medicinska området utan sysselsatte sig alltmer med musik och litteratur [5, 9].

Doktor Campions medicinska bildning lyser endast mycket svagt igenom i hans lyriska diktning via ett fåtal allmänt hållna allusioner till den medicinska professionen [2]. Nedanstående exempel illustrerar en viss Mr Lockly, som troligen lider av syfilis men som föredrar att kalla sjukdomen med ett annat namn. Sannolikt står han under behandling med kvicksilver, vilket orsakat ökad salivation, ett försök att i ett humoralpatologiskt perspektiv driva ut sjukdomen:

»Lockly spits apace, the rheume he calts it,
But no drop (though often urged) he straineth
From his thirstie jawes: yet all the morning
And all day he spits, in ev'ry corner;
At his meales he spits, at ev'ry meeting;
At the barre he spits before the Fathers'
In the Court he spits, before the Graces;
In the Church he spits, thus all prophaning
With that rude disease, that empty spitting:
Yet no cost he spares, he sees the Docktors,
Keeps a strict diet, precisely useth
Drinks and bathes drying, yet all prevailes not ...«

Även den mentala hälsan kommenteras i några rader:

»The first step to madnesse
Is the excesse of sadnesse.« (IV:4)
»This their best med'cine that are pain'd
All thought to loose of past delight.« (IV:16)

Campion sysselsatte sig också med att skriva maskspel, s k masques, som var mycket populära på den tiden. De är genom sin operamässiga karaktär föregångare till den konst- art som vi i dag kallar opera. Medan Ben Jonsons maskspel utmärkte sig för sina dramatiska kvaliteter, var Campions verk av mera lyrisk karaktär [1, 9]. Redan 1607 publicerade han sitt första maskspel att uppföras i samband med Lord Hayes' giftermål och i närvaro av kung James I: »The discription of a maske, presented before the Kinges Maiestie at White-Hall«.

Det fjärde och sista maskspelet, »The masque of squires«, också kallat »The Somerset masque«, skrevs för bröllopet mellan earlen av Somerset och den beryktade lady Frances Howard. Detta kunde faktiskt ha ändat Campions karriär. Bröllopet hade föregåtts av en synnerligen smutsig skilsmässa mellan lady Frances och Robert Devereux, den tredje earlen av Essex. Under intrigspelet blev Campion in dragen i en mordhistoria genom att vännen och beskyddaren sir Thomas Monson ingick i en komplott med planer att mörda sir Thomas Overbury, som offentligt motsatt sig bröllopet. Campion hade fått i uppdrag att överlämna

1 400 pund, som utgjorde mutor, till den fångvaktare som hade i uppdrag att övervaka Overbury. På så sätt blev det möjligt att tvinga den arme Overbury att inta ett hopkok av gifter som ledde till en kvalfull död. Men Campion undslapp fängelsestraff, eftersom det ansågs bevisat att han var ovetande om pengarnas syfte [1, 2]. Thomas Monson fängslades och blev svårt sjuk under vistelsen i Towern. Han behandlades då av sin vän doktor Campion och tillfrisknade, vilket framgår av introduktionen till »Third booke of ayres« [2].

Campions kulturella gärning skattas ännu i dag mycket högt [10]. De fyra maskspel han lämnat till eftervärlden rankas bland de bästa i den engelska teaterhistorien och kan utan vidare jämföras med dem som skrevs av Ben Jonson. Campions latinska epigram anses alltså mycket framstående, då han ofta jämförs med Catullus.

Campions skrifter om prosodik blev livligt debatterade av tidens litterära elit, eftersom de rörde den inre kärnan av det engelska språket [5]. Utan tvivel utmärker sig Campions poetiska skrifter av en sinnrik och intrikat metrik med till synes ändlösa variationer i rytmik och rim med mycket subtila skiftningar rad för rad. Han var också en mästare i konsten att få ord och musik att fungera tillsammans som en organisk helhet, i detta avseende var han en av de största bland engelska sångkompositörer [11]. En av förklaringarna är att han själv skrev såväl text som musik till de flesta av de sånger som bär hans namn.

Doktor Campion gav dessutom ut musikteoretiska skrifter främst rörande kontrapunktik, den mest kända utgörs av »A new way of making fowre parts in counterpoint«. Dessa teorier blev snabbt anammade, skriften kom ut i flera upplagor och inkorporerades redan 1654 i läroböckerna, såsom i den inflytelserike förläggaren John Playfords handbok »A breefe introduction to the skill of musicke«.

Doktor Campion var ungarl hela livet. Han blev endast 53 år gammal och dog den 1 mars 1620, förmodligen av pesten. Den efterlämnade musikaliska skatten var betydande, hans världsliga ägodelar var däremot mycket modesta och uppgick till blott 22 pund, som han testamenterade till sin gode vän och musikalske kollega Philip Rosseter.

Campions stora musikproduktion blev snart bortglömd. Hans manuskript blev liggande i nära 300 år. Det var endast de musikteoretiska skrifterna som levde vidare. Först mot slutet av 1800-talet återupptäcktes Campions musikaliska skatt tack vare Arthur Henry Bullens utgåva »The works of doctor Thomas Campion« 1889. Denna väckte ett stegrande intresse för Campions musik, som i dag betraktas som lika högtstående som den samtida och ännu betydligt mer kände John Dowlands [12]. Sitt viktigaste musikarv lämnade Campion i »Two bookes of ayres«, som följdes av »The third and fourth bookes of ayres«, vilka alla innehåller sånger till luta med en remarkabel skönhet och elegans.

Eddie Persson

med dr, överläkare,
Aleris, Sabbatsberg Närsjukhuset, Stockholm
eddie.persson@aleris.se

LÄS MER Referenslista <http://ltarkiv.lakartidningen.se>